

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
БОРТНИК Надії Петрівни на дисертаційне дослідження
БЄЛЯКОВА Максима Сергійовича «Правові засади екологічної
стандартизації в Україні», подану до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми.

Тема дисертаційного дослідження «Правові основи екологічної стандартизації в Україні» вже тривалий час залишається актуальною, оскільки вона зумовлена не лише практичною необхідністю вдосконалення правового регулювання в екологічній сфері, але й глибокими змінами у правовому мисленні, що відбуваються в українському суспільстві. Цей процес трансформації правосвідомості вимагає адаптації до нових викликів, які постають перед Україною у контексті глобальних екологічних проблем та євроінтеграційних процесів. Відтак, дослідження правових механізмів стандартизації, які сприяють сталому розвитку та збереженню навколишнього середовища, є необхідним для формування ефективної екологічної політики та забезпечення дотримання міжнародних зобов'язань.

Варто підкреслити, що сучасний екологічний стан в Україні вимагає негайних дій та впровадження дієвих правових інструментів для його поліпшення. З урахуванням зростаючого тиску на природні ресурси та наслідків антропогенної діяльності, необхідно розробити інтегровану стратегію правового регулювання, яка охоплюватиме посилення контролю за дотриманням екологічних стандартів, стимулювання впровадження екологічно безпечних технологій і забезпечення сталого розвитку. Важливо також удосконалити законодавчу базу, яка охороняє навколишнє середовище, враховуючи міжнародний досвід та зобов'язання України в рамках глобальних екологічних угод. Такий підхід сприятиме не лише збереженню природного

балансу, але й підвищенню якості життя громадян, забезпечуючи екологічну безпеку та сталий розвиток держави. У цьому контексті екологічна стандартизація виступає не лише як інструмент регулювання, але й як важливий елемент інтеграції в міжнародну екологічну спільноту, сприяючи гармонізації національних стандартів із міжнародними вимогами.

Окрім того, варто визнати правоту здобувача в тому, що питання, які стосуються, зокрема, визначення поняття та юридичної природи екологічної стандартизації, особливостей її законодавчого регулювання, а також ролі екологічної стандартизації в системі технічного регулювання держави, стають все більш актуальними. Ці аспекти вимагають детального аналізу та обґрунтування у зв'язку з посиленням екологічних викликів і необхідністю інтеграції екологічних стандартів у національне законодавство. Важливість цього питання зумовлена також потребою у гармонізації національних стандартів з міжнародними нормами, що сприятиме підвищенню ефективності екологічної політики та забезпеченню сталого розвитку.

Натомість, відсутність усталеного доктринального консенсусу щодо правових основ екологічної стандартизації в Україні свідчить про методологічну незавершеність наукового дискурсу. Це підкреслює необхідність системного наукового дослідження цих аспектів для формування цілісної концепції екологічної стандартизації. Відтак, сучасна наукова та суспільна значущість теми правових основ екологічної стандартизації в Україні, яка стала предметом дослідження М. С. БЄЛЯКОВА, полягає в її актуальності, зумовленій комплексом нормативних, інституційних, євроінтеграційних та інших чинників. Тому дослідження в цій галузі є важливим для розвитку правової системи України у контексті екологічних стандартів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У результаті аналізу змісту наукових публікацій та дисертаційного дослідження М. С. БЄЛЯКОВА можна зробити висновок про те, що наукові

висновки та практичні рекомендації, сформульовані дисертантом, є аргументованими та обґрунтованими. Цьому сприяла структура дисертації, яка обумовлена прагненням автора логічно та послідовно висвітлити наявний матеріал дослідження. Робота складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, двох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Аргументованість та наукова обґрунтованість положень і висновків, викладених у дисертаційній роботі, забезпечується широким використанням джерельної бази, що включає праці і вітчизняних, і зарубіжних авторів (234 найменування), які були ретельно проаналізовані та систематизовані автором.

Ознайомлення зі змістом дослідження дозволяє констатувати, що мета, сформульована у вступі, досягнута, а визначені наукові та прикладні завдання успішно реалізовані в межах роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації вперше проведено комплексне дослідження правових засад екологічної стандартизації в Україні, на підставі якого автором обґрунтовано нові наукові положення, рекомендації, висновки і пропозиції з удосконалення екологічного законодавства. Зокрема, дисертантом уперше:

– розглянуто екологічну стандартизацію як різновид екологічного процесу та запропоновано під екологічною стандартизацією у правовому її значенні розуміти сукупність еколого-правових правовідносин, які регулюються нормами екологічного процесуального права, послідовно виникають між визначеними законодавством суб'єктами (центральною органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації та реалізує її, національним органом стандартизації, технічними комітетами стандартизації, підприємствами, установами та організаціями) у зв'язку з їх діяльністю щодо установавання нормативних положень і спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості об'єктів екологічного права., сукупність певних «динамічних» екологічних правовідносин, які врегульовуються екологічними процесуальними нормами;

– запропоновано визначати таку ієрархію доказовості щодо небезпечності нехарчової продукції в частині стандартів, яка має виглядати наступним чином: 1) регіональні стандарти щодо забезпечення безпечності продукції відповідно до міжнародних договорів України; 2) національні стандарти інших держав щодо забезпечення безпечності продукції, гармонізовані з відповідними європейськими та міжнародними стандартами відповідно до міжнародних договорів; 3) стандарти України щодо забезпечення безпечності продукції (крім національних, що гармонізовані з відповідними європейськими);

– сформульовано сукупність комплексних напрямів удосконалення екологічної стандартизації в Україні, якими визначено: а) удосконалення екологічної стандартизації з урахуванням міжнародного досвіду окремих країн; б) удосконалення екологічної стандартизації, спрямованої на приведення законодавства України до стандартів ЄС; в) удосконалення екологічної стандартизації з урахуванням вітчизняного досвіду;

– запропоновано забезпечувати належну якість робіт із екологічної стандартизації встановленням спеціального складу адміністративного правопорушення «Порушення порядку здійснення робіт із національної стандартизації»;

– запропоновано розробити комплексний національний стандарт «Система охорони та захисту лісових ресурсів в Україні». Він повинен обов'язково містити: 1) оновлену екологічну та лісову термінологію; 2) основні засади системи управління в лісовій сфері; 3) основні механізми раціонального та екологічно обґрунтованого ведення лісового господарства; 4) алгоритм визначення шкоди, завданої лісовому фонду з використанням спеціальних формул та коефіцієнтів, що максимально враховують якісні та кількісні показники лісових ресурсів; 5) передові способи боротьби зі спробами неправомірної експлуатації лісу;

– звернуто увагу на необхідність вирішення проблеми співвідношення повноважень між національним органом стандартизації та технічними комітетами у зв'язку з існуванням корупційних ризиків та незацікавленості

національного органу стандартизації у розвитку технічних комітетів внаслідок «конфлікту повноважень». Запропоновано передати окремі повноваження національного органу стандартизації керівній раді цього органу або ж Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України.

У дисертації викладено низку інших положень, які відображені в аспектах наукової новизни, що були удосконалені та отримали подальший розвиток, а також у висновках і рекомендаціях проведеного дослідження.

Загалом положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором дисертації, характеризуються науковою новизною, а отримані результати мають і теоретичне, і практичне значення.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Аналіз змісту дисертаційної роботи та опублікованих дисертантом наукових праць дозволяє дійти висновку про належний рівень його фахової підготовки та глибоке розуміння ключових аспектів обраної проблематики. Подані матеріали свідчать про концептуальну виваженість у формулюванні мети та завдань дослідження, чіткість окреслення його об'єкта і предмета, а також про методологічну обґрунтованість використаних методів і логічну структурованість викладу.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції дисертації можуть бути використані у таких сферах:

- науково-дослідницькій роботі – для подальших наукових досліджень щодо правових засад екологічної стандартизації в Україні;
- нормотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства України в частині правового регулювання екологічної стандартизації та підготовки проєктів нормативних актів, що врегульовують екологічну стандартизацію;
- правозастосуванні – під час застосування норм права, які регулюють екологічну стандартизацію в Україні;

– освітньому процесі – при викладанні освітніх компонент: «Екологічне право та сталий розвиток», «Екологічна безпека Сталого розвитку».

Варто вказати, що практичне використання наукових напрацювань дисертанта підкріплено відповідними актами впровадження.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях здобувача.

Повнота викладення наукових результатів дисертації підтверджується тим, що основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення в 11 публікаціях, а саме: у 7 наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях, що входять до переліку фахових для юридичних наук видань (4 з яких входять до міжнародних науково-метричних баз), а також у 4 тезах, опублікованих за результатами науково-практичних конференцій та правничих форумів.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота М. С. БЄЛЯКОВА на тему: «Правові засади екологічної стандартизації в Україні», написана українською мовою. Стил викладу дослідницьких матеріалів, наукових положень, висновків і рекомендацій характеризується логічністю та чіткістю. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Вимоги академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження Максима Сергійовича БЄЛЯКОВА відображає результати самостійно проведеної наукової роботи. У тексті коректно ідентифіковано всі запозичені теоретичні підходи, концептуальні положення та наукові ідеї із належним посиланням на першоджерела й авторів, а використані положення інтегровані в структуру дослідження та обґрунтовані в межах власної аналітичної позиції здобувача.

Дискусійні положення та зауваження.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів наукового дослідження М. С. БЄЛЯКОВА, вважаю доцільним висловити свої міркування щодо окремих дискусійних моментів.

1. Загалом погоджуємось з тим, що онтологічний аналіз стандарту як логічного результату екологічної стандартизації ґрунтується на вивченні його ключових юридичних ознак, до яких автор відніс: 1) нормативний характер; 2) консенсуальну основу; 3) легітимність суб'єкта; 4) добровільність виконання. Натомість, вважаю, що не зайвим також звернути увагу на такі аспекти як: процедурна прозорість, ефективність контролю, гнучкість та адаптивність, а також міжнародна гармонізація.

2. У процесі теоретичного осмислення правової природи екологічної стандартизації та визначення її поняття у правовому вимірі, важливо враховувати багатовимірну сутність цього явища. З огляду на це, автору необхідно було б звернути увагу на те, що екологічна стандартизація інтегрує різноманітні аспекти, які можуть включати правові, економічні, соціальні та технічні складові. Під час захисту хотілося б почути конкретизацію щодо того, які саме аспекти становлять основу для визначення екологічної стандартизації. Важливо розкрити вплив цих аспектів на формування та реалізацію стандартів у сфері екології.

3. У підрозділі 2.1 дисертаційної роботи, де розглядається організаційно-правовий механізм екологічної стандартизації в Україні, автор обґрунтовано акцентує увагу на важливості дослідження доцільності делегування функцій формування національної системи стандартів суб'єкту господарювання. Однак, варто звернути увагу на такий важливий аспект, який потребує додаткового пояснення, а саме – правові наслідки такої передачі повноважень. У цьому контексті доречно більш детально розкрити, які саме правові механізми будуть забезпечувати контроль за діяльністю суб'єкта господарювання у цій сфері, а також які юридичні гарантії будуть захищати інтереси держави та суспільства.

4. У тексті дисертації автором зазначено комплексний підхід до удосконалення екологічної стандартизації в Україні, що включає три основні напрями: врахування міжнародного досвіду, адаптація до стандартів ЄС та використання вітчизняного досвіду. Однак, у науково-юридичному контексті варто звернути увагу на кілька аспектів, які потребують уточнення та деталізації. Зокрема, необхідно чіткіше окреслити, як саме взаємодіють між собою зазначені напрями удосконалення. Наприклад, як міжнародний досвід впливатиме на адаптацію до стандартів ЄС і як це поєднується з вітчизняними практиками, а також, зважаючи на європейські прагнення України, варто навести аргументи щодо переваг та викликів інтеграції з екологічними стандартами ЄС.

Натомість, варто зазначити, що висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не знижують наукової й практичної значущості дисертаційного дослідження М. С. БЄЛЯКОВА, а лише слугують підставою для дискусії та подальшого наукового пошуку дисертанта.

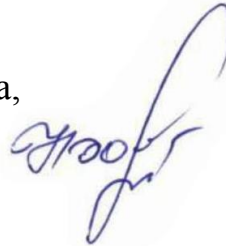
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Максима Сергійовича БЄЛЯКОВА на тему: «Правові засади екологічної стандартизації в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі «Право» за спеціальністю «Право» є самостійною, цілісною та завершеною науковою працею, містить наукові висновки і рекомендації, що мають важливе теоретичне та практичне значення для правничої науки, правотворчості і правозастосування, і відповідає вимогам МОН України. Дисертаційне дослідження, його результати та оформлення відповідають спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – БЄЛЯКОВ Максим Сергійович за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри адміністративного та
конституційного права факультету Морського права
Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова,
доктор юридичних наук, професор

Надія БОРТНИК

Підпис проф. Н. П. БОРТНИК засвідчую:

Проректор із науково-педагогічної роботи, економічних,
юридичних та соціальних питань Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова,
доктор юридичних наук, професор

Олег ДУБИНСЬКИЙ